

GEDRAGSCODE VOOR PREDIKANTEN

De synode besloot:

de hierna volgende gedragscode te aanvaarden als morele richtlijn voor predikanten en andere kerkelijke werkers.

Inleiding (uit het commissierapport)

Voor u ligt een gedragscode voor predikanten in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland als bijlage van het rapport van de Commissie misbruik in pastorale en/of gezagsrelaties, ingesteld door de Generale Synode 1998 der Christelijke Gereformeerde Kerken. De Synode besloot de commissie op te dragen “een gedragscode op te stellen voor ambtsdragers ter voorkoming van misbruik van en in pastorale en/of kerkelijke gezagsrelaties”.

Dankbaar heeft de commissie gebruik gemaakt van het werk van drs. A.L.Th. de Bruijne te Kampen, die zich reeds enkele jaren met deze materie heeft bezig gehouden en met wiens toestemming een door hem vervaardigde gedragscode kon worden aangepast aan de situatie in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Deze gedragscode is niet bedoeld als een nieuw wetboek voor predikanten en kan ook niet dienen als vervanging voor bestaande artikelen in de Kerkorde.

Bij de totstandkoming van verschillende bepalingen in deze gedragscode hebben de Tien Geboden een zoeklichtfunctie vervuld. Door ze speciaal toe te passen op de professie van een predikant ontstaan als vanzelf morele richtlijnen die specifiek zijn voor het predikantschap. Daarbij is het element van zelfbescherming van grote betekenis.

Tevens moet worden beseft dat de Schrift de 'leraar' tekent als één van de vele gaven van God in een gemeente. Minder dan bij andere beroepsgroepen kunnen daarom de morele aspecten van het predikantschap losgezien worden van de morele richtlijnen die voor ieder christen gelden. Toch vertoont het predikantschap kenmerken waardoor het binnen de huidige maatschappelijke context als een professie kan worden getypeerd. Dat rechtvaardigt een afzonderlijke code.

Die laatste overweging bepaalt ook de opzet van de code. Al hebben de Tien Geboden een zoeklichtfunctie vervuld bij het blootleggen van morele richtlijnen, de presentatie sluit aan bij wat de 'professie' typeert. In theorie kan dat op twee manieren: vanuit de taakvelden van het predikantschap en vanuit de relaties waarbinnen hij werkt. De taakvelden zouden ons brengen bij de verschillende visies op het predikantschap waarvan boven is aangegeven dat de code daarop niet ingaat. Daarom is gekozen voor een benadering vanuit het perspectief van de relaties. Die brengt ons ook rechtstreeks bij de morele dimensie van het predikantschap.

Tenslotte: Bij sommige van de bepalingen die gericht zijn op predikanten kunnen per analogie ook conclusies getrokken worden ten aanzien van andere ambtsdragers of kerkelijke werkers. Ter wille van de leesbaarheid worden alleen mannelijke voornaamwoorden gebruikt. Maar staat: 'hij' staat, kan - indien nodig - ook 'zij' gelezen worden.

De relatie tot God

1. Een predikant moet zich door de HEERE geroepen weten tot zijn werk. Hij moet God liefhebben boven alles. Deze liefde moet hem merkbaar motiveren, zodat hij anderen niet naar zichzelf of naar andere instanties verwijst, maar naar God.

2. Een predikant moet aanvaarden dat zijn roeping hem in een voorbeeldpositie brengt ten opzichte van anderen. Hij moet de richtlijnen die de Bijbel in dat verband geeft (bijvoorbeeld in 1 Timotheüs 3) erkennen en zich in de navolging van Christus zo laten vormen tot Gods beeld dat hij anderen kan voorgaan.

3. Een predikant moet niet de indruk wekken dat hij zelf geen zondaar is, maar juist eerlijk zijn over zijn eigen falen, schuld en strijd tegen de zonde en zich helemaal aangewezen weten op Gods genade. Concreet betekent dit onder meer dat hij verlangt naar doorgaande levensheiliging die zijn leven en met name zijn ambtswerk vult met de zin van Christus. Hij moet laten merken dat hij niet in zichzelf volmaakt is, maar rust en vreugde vindt in Christus. In zijn ijver voor God moet Gods genade uitkomen. Daarom moet hij ook bereid zijn om tekorten en misstappen in zijn werk toe te geven en vergeving te vragen aan God en mensen.

4. Als een predikant van zichzelf weet dat hij niet meer recht voor God staat, mag hij zijn ambtswerk niet zonder meer voortzetten. Dit kan het geval zijn bij ongelooft, grote twijfel of onbeleden en volgehouden zonden. Hij is dan verplicht gerichte pastorale hulp te zoeken en zichzelf tegenover een derde uit te spreken.

5. Wanneer de eer van Gods naam door het optreden van een predikant schade lijdt, moet hij ermee rekenen dat hij zijn ambt -voorgoed of voor een bepaalde tijd -niet meer kan uitoefenen. Hij mag dan niet proberen om zijn positie te beschermen of zijn handelen toe te dekken.
6. Een predikant moet vermijden dat hij Gods naam verbindt met wat bij die naam niet past. Hij moet vrijmoedig spreken vanuit Gods Woord. Tegelijk mag hij niet op een vanzelfsprekende manier zijn eigen acties, woorden, vermaningen, oordelen, aansporingen en meningen presenteren in de naam van God.

De relatie tot zichzelf

1. Een predikant moet erkennen dat God zijn gehele persoon in dienst neemt om instrument te zijn voor het evangelie. Daarom moet hij de verplichting op zich nemen van een voortgaande vorming van zijn persoon. Deze vorming betreft zijn spiritualiteit, zijn persoonlijke eigenschappen, zijn sociale en andere vaardigheden, en zijn kennis van het vakgebied en het werkveld.
 - a. Hij moet open staan voor gefundeerde kritiek op zijn ambtsuitoefening of stijl van handelen
 - b. Hij moet zich er mee verantwoordelijk voor weten dat hij ook zelf regelmatig pastorale zorg ontvangt.
 - c. Hij moet zijn werk en zijn handelen regelmatig laten toetsen door de kerkenraad.
 - d. Hij moet gebruik maken van mogelijkheden tot bijscholing en nascholing.
2. Een predikant moet zich ervan bewust zijn dat zijn optreden invloed heeft op het beeld dat anderen zich van God vormen. Hij moet daarom waken tegen eenzijdigheden in zijn spreken over God en zichzelf laten corrigeren als zijn eigen spiritualiteit op een schadelijke manier invloed heeft op anderen.
3. Een predikant moet ernaar streven dat de stijl en houding waarin hij zijn werk doet de zaak van het evangelie zo goed mogelijk dienen.
 - a. Hij moet zijn ambt niet misbruiken voor doelen als eer, carrière, of materieel voordeel.
 - b. Hij moet een samengaan nastreven van overgave en ijver, waaruit blijkt dat de kracht die alles te boven gaat van God komt en niet van ons. Hij mag geen slaaf zijn van zijn werk, en moet voldoende rust en vrije tijd nemen. Tegelijk moet hij zo flexibel met zijn tijdsindeling omgaan dat hij ruimte kan maken voor onvoorziene en urgente situaties waarvoor de ambtsdienst hem kan stellen.
 - c. Hij moet zich niet laten leiden door de wensen van mensen maar door het Woord van God.
4. Een predikant moet zelfbeheersing kennen en niet toegeven aan begeerten en verslavingen.

De relatie tot de gemeente

1. Een predikant moet in zijn omgang met gemeenteleden streven naar een gezond evenwicht tussen afstand en nabijheid. Hij moet
 - a. voorkomen dat pastorale relaties door wederzijdse afhankelijkheid gekenmerkt raken
 - b. zich bij intensieve relaties met gemeenteleden bewust blijven van Gods roeping, en daarom in zulke relaties zijn onafhankelijkheid tegenover ieder behouden. Wanneer dit bij iemand niet meer lukt, moet hij de pastorale zorg overdragen aan een derde
 - c. geen verantwoordelijkheden op zich nemen die aan anderen gegeven zijn.
2. Een predikant moet zich in de omgang met gemeenteleden niet laten leiden door sympathie en antipathie.
 - a. hij moet onpartijdig zijn, en niet meedoen aan partijvorming.
 - b. hij mag zich niet verschuilen tussen de sterken maar moet opkomen voor de zwakken
3. Een predikant moet zich bewust zijn van de asymmetrie in zijn relaties met gemeenteleden. Daarin vertonen deze kenmerken van hulpverleningsrelaties. Er is veelal sprake van een dynamiek waarin macht en intimiteit een rol kunnen spelen. Door deskundigheid, positie en vertrouwensfunctie staat de predikant in beginsel sterker. Bovendien kunnen diepe gevoelens en existentiële werkelijkheden naar voren komen, zowel bij de predikant als bij de ander. De predikant moet erop attent zijn, dat eigen problematieken invloed hebben op de communicatie en erdoor kunnen worden geactiveerd. De pastorale relatie kenmerkt zich door een bijzondere intensiteit.
 - a. Een predikant moet onderkennen dat als gevolg daarvan sprake is van een verhoogd risico van grensoverschrijding. Het gemeentelid kan met zijn verwachtingen de persoon van de predikant ten onrechte betrekken in de eigen problematiek of de gewenste oplossing daarvan. De predikant kan de grenzen van zijn roeping en competentie te buiten gaan, bijvoorbeeld door te proberen aan die verwachtingen te voldoen en zo te zeer binnen te komen in het privé-leven van het gemeentelid.
 - b. De predikant moet zich van dergelijke realiteiten rond pastorale relaties bewust zijn.
 - c. Hij moet zich de ongelijkheid in positie blijven realiseren, juist wanneer een gemeentelid de indruk wekt vrijwillig en op voet van gelijkheid tot bepaalde acties of handelingen uit te nodigen.
 - d. Hij moet grensoverschrijdend gedrag bij zichzelf voorkomen en bij een gemeentelid pareren.
 - e. Hij moet terughoudend zijn in het alleen bezoeken van personen wanneer hij bij zichzelf of bij de ander stuit op affectieve aantrekking. Indien mogelijk draagt hij de zorg over aan een

medeambtsdrager. Ook streeft hij ernaar gesprekken met zulke personen te voeren in een omgeving die bescherming biedt.

5. Iedere vorm van seksuele toenadering of intimidatie is een ernstige en schadelijke vorm van grensoverschrijdend gedrag. Hierbij maakt het geen verschil of de andere partij akkoord gaat of zelfs initiatief neemt. In het licht van de Bijbel brengt deze grensoverschrijding schade toe aan de eer van God en aan het ambtswerk. Het betreft hier:

- woorden, toespelingen, bliken of daden die affectieve, seksuele of erotische gevoelens uiten of kunnen oproepen;
- de ander uitkleden of daartoe stimuleren (ook indien gewenst door de ander)
- het hebben van geslachtsgemeenschap

6. Een predikant moet ook in andere opzichten de integriteit van de ander respecteren (argumentatief, lichamenlijk, emotioneel).

a. Hij mag niet manipuleren -in gesprekken, vergaderingen, of anderszins - door doelen te willen bereiken of te propageren met behulp van het gewicht van zijn positie, door druk achter de schermen, of in het algemeen door geestelijke doelen na te jagen met vleeselijke middelen.

b. Hij moet kerkpolitiek handelen vermijden.

c. Hij mag zich niet op zijn ambt beroepen om zich van kritiek af te maken, verkeerde daden goed te praten, of vergeving en verzoening af te dwingen wanneer hij zich misgaan heeft.

7. Een predikant moet blijven binnen de kundigheden, bevoegdheden en beperkingen die met zijn ambt gegeven zijn. Hij moet - bijvoorbeeld bij psychische, lichamenlijke, sociale en maatschappelijke problemen -geen taken op zich nemen en verwachtingen wekken in zaken die buiten zijn competentie vallen en juist tot de competentie van andere beroepsgroepen behoren.

8. Een predikant moet ernaar streven leiding te geven in de stijl van Christus. Die leiding moet zich beperken tot dat terrein dat binnen zijn roeping valt.

a. Hij mag niet autoritair optreden

b. Hij mag de activiteiten van de gemeente niet domineren maar moet ruimte geven aan de veelkleurigheid van gaven van de Geest in de gemeente, waarop ook hij voor de uitoefening van zijn functie is aangewezen.

9. Een predikant mag geen erfenissen of (buitensporige) geschenken aannemen van mensen met wie hij professioneel om gaat. Daardoor zouden relaties vertroebeld kunnen raken. Dit geldt ook voor anonieme giften. Hij mag aan dergelijke personen zulke geschenken evenmin geven.

10. Een predikant moet zwijgen over wat hem in vertrouwen gezegd is.

a. Wanneer hij de gewoonte heeft zaken uit zijn ambtsdienst te delen met zijn echtgenote, moeten gemeenteleden daarmee op de hoogte zijn.

b. Zonder toestemming van betrokkenen mag hij vertrouwelijke informatie ook later niet openbaar maken (memoires).

c. Hij moet er zorg voor dragen dat ook via zijn archief zulke informatie niet bij derden komt.

d. Ook niet-vertrouwelijke informatie moet een predikant niet zomaar doorgeven, tenzij dit een opbouwend doel heeft.

e. Wanneer op bijbelse of kerkordelijke gronden de zorg voor iemand gedeeld moet worden met een of meer andere ambtsdragers of met gemeenteleden, mag vertrouwelijke

informatie worden doorgegeven. Betrokkene moet daarvan vooraf in kennis gesteld worden, en de gemeente moet met dit recht bekend kunnen zijn. Ook bij niet-vertrouwelijke informatie moet de predikant zo mogelijk aan betrokkene melden wat hij wil doorgeven (bijvoorbeeld aan een opvolger). Hierbij moet hij terughoudend handelen; in twijfelgevallen moet hij advies vragen aan een onafhankelijke raadgever (bijvoorbeeld een collega)

f. In het kader van advisering of consultering mag een predikant vertrouwelijke informatie (bij voorkeur anoniem) delen met derden, mits dezen evenals hij een geheimhoudingsplicht hebben.

11. Een predikant moet ernaar streven consistent en betrouwbaar te zijn in zijn uitingen. Hij moet niet tegenover de een anders spreken dan tegenover de ander. Hij moet terughoudend zijn met toezeggingen in het kader van zijn ambtswerk, waarvan het niet zeker is of hij ze gestand zal kunnen doen.

De relatie tot overigen

1. Een predikant moet - wanneer hij getrouwd is en/of kinderen heeft - zijn verantwoordelijkheid jegens zijn echtgenote en zijn gezin als primair zien. Goede zorg voor de gemeente moet een basis vinden in goede zorg voor zijn gezin. Bij een mislukking van zijn huwelijk spreekt het niet vanzelf dat hij zijn ambtsdienst kan voortzetten. Zijn eventuele eigen aandeel in de schuld kan aanleiding zijn tot (eventueel tijdelijke) opschorting van de ambtsdienst.

2. Een predikant moet respect tonen voor en zich schikken naar personen of instanties in kerk en samenleving die gezag over hem hebben (ambtsdragers, kerkelijke vergaderingen, overheden, rechters), tenzij de gehoorzaamheid aan God aantoonbaar anders vraagt.
3. Een predikant moet aanvaarden dat seksuele intimidatie en grensoverschrijding altijd gevolgen zullen hebben voor zijn ambtsuitoefening:
 - a. Hij moet onderscheid maken tussen het feit dat de boodschap van genade voor zondaars iemands persoonlijke status voor God en mensen herstelt, en het feit dat de zonde desondanks doorwerking houdt op de ambtsdienst. Daarom moet hij maatregelen als berisping, schorsing, tijdelijk ontslag of afzetting ook kunnen aanvaarden als er sprake is van persoonlijke schulderkenning en verzoening.
 - b. Hij moet aanvaarden dat na een schorsing of tijdelijk ontslag de ambtsdienst alleen weer kan worden hervat, wanneer de opspraak in en buiten de kerk is weggenomen en verstoorde verhoudingen verzoend zijn. Er mag in geen enkel opzicht meer druk liggen op zijn dienst aan het evangelie. Een voorwaarde voor terugkomst is ook dat er voorzorgsmaatregelen genomen zijn die herhaling bedoelen te voorkomen, bijvoorbeeld therapie, werken procedureafspraken.
4. Een predikant mag zich in de omgang met honorarium en bijverdiensten, in het bijzonder bij beroepen, niet laten leiden door geldzucht.
 - a. Hij moet eerlijk zijn t.a. v. zijn belastingplichten en niet anderen staven in oneerlijkheid (bijvoorbeeld bij zwart werk).
5. Een predikant moet met respect spreken over gemeenteleden, collega 's en medeambtsdragers en mag hen niet op lichtvaardige gronden afvallen tegenover anderen. In het algemeen moet hij in zijn mondelinge en schriftelijke uitingen een lichtvaardig oordeel vermijden. Hij mag en moet waar nodig gepaste kritiek geven, niet alleen op collega 's maar ook op de kerk, op kerkleden of anderen.
 - a. Hij moet deze kritiek liefdevol en opbouwend uiten.
 - b. Waar mogelijk moet hij deze kritiek eerst persoonlijk met anderen doorspreken, om onnodige publieke polarisatie te voorkomen.
 - c. Hij moet altijd streven naar hoor en wederhoor.
6. Een predikant mag geen collega's of ambtsdragers beschermen tegen de prijs van onrecht ten opzichte van gemeenteleden of andere derden. Hij mag geen misstappen van collega's verheimelijken, bagatelliseren of achter de schermen oplossen, wanneer dit ten koste gaat van de eer van God of het recht van derden.